

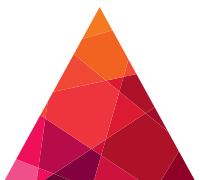

docAtlas

selectielijst

Omgaan met Diversiteit

Deze lijst maakt deel uit van het **digitaal dossier** OMGAAN MET DIVERSITEIT.

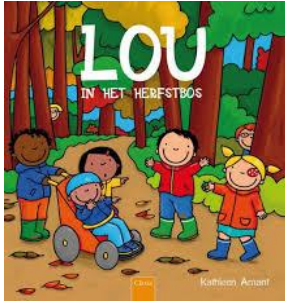

Provincie
Antwerpen

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	1
Leermiddelen kleuteronderwijs	2
Leermiddelen lager onderwijs	5
Leermiddelen secundair onderwijs	10
Deskundigheidsbevordering leerkrachten (in opleiding).....	17
Achtergrondinformatie	29

Leermiddelen kleuteronderwijs

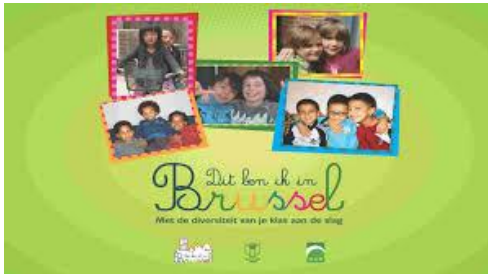

Lou in het herfstbos [prentenboek + educatief pakket] / Amant, Kathleen; Delahaye, Annelies; De Baerdemaeker, Steffie. - Hasselt: Clavis, 2017. - prentenboek [26] p.; educatief pakket (118 p.). - ISBN: 978-90-448-3148-1: 14,95 EUR (prentenboek)

Doelgroep: 3-7 jaar

Vindplaats Antwerpen: WBE 9.2.5 loui

De boekenreeks Lou heeft als uitgangspunt dat diversiteit een evidentie is: iedereen is nu eenmaal anders. Ook in dit grappige en herkenbare verhaal over een herfstwandeling in het bos. In het educatief pakket dat werd ontwikkeld in samenwerking met BOS+ vind je een pak ideeën en materiaal om met het boek aan de slag te gaan in de klas.

Dit ben ik in Brussel : met de diversiteit in je klas aan de slag / Algoet, Marlies; Hogeschool-

Universiteit Brussel. - ISBN13 978-90-382-2074-1 - Gent : Academia Press, 2013. - handleiding incl. cd; 5 (knie)boekjes; 5 x 10 A3-vertelplaten: 65,00 EUR

Doelgroep: vanaf 4 jaar

Vindplaats Antwerpen: WBE 5.3.1 ditb

Vindplaats Turnhout: WBE 5.3.1 ditb

Dit ben ik in Brussel wil de diversiteit van jonge kinderen in de klas zichtbaar en bespreekbaar maken. Door meer erkenning te geven aan de sociaal-culturele bagage van de kinderen in de grootstad, kan men hun meervoudige identiteitsontwikkeling en groei naar een positief zelfbeeld meer kansen geven. Dit educatief pakket is bedoeld voor de tweede en derde kleuterklas, de eerste graad van het lager onderwijs én voor studenten lerarenopleiding. De kern van het pakket zijn verhalen over het dagdagelijkse leven van vijf kinderen in Brussel. De verhalen zijn het vertrekpunt van waaruit de diversiteit van de kinderen in de klas verder verkend wordt. Per verhaal zijn er tien vertelplaten die in een kamishibai kunnen worden gebruikt en een knieboekje. De handleiding, de cd en de bijbehorende website bieden de leerkracht achtergrondinformatie en een stappenplan voor de verwerking van de verhalen in de klas. Op de website staan alle foto's, audio-opnames, filmpjes en dergelijke materialen waarnaar verwezen wordt in de handleiding.

Allemaal gezinnen / Brooks, Felicity; Allen, Frankie; Ferrero, Mar; Peeters, Els. - [s-Hertogenbosch] : Usborne Publishing, 2020 . - 32 p. , ill. - ISBN-13 978-1-4749-7880-4.

Vindplaats Antwerpen: WBE 5.3.2 alle

Vindplaats Turnhout: WBE 5.3.2 alle

Dit boek gaat over verschillende gezinnen en samenlevingsvormen. Het is een informatief boek dat kinderen vanaf ca. 4 jaar laat zien welke gezinssamenstellingen er kunnen bestaan, dat mensen verschillende talen spreken, en soms

andere eetgewoontes of rituelen hebben. Dit verruimt hun blik op de wereld en de ruimdenkendheid.

Dat is toch heel gewoon / Vanderheyden, Thijs. - Hasselt: Clavis, 2012. - [28] p.. - ISBN: 978-90-448-1783-6: 14,95 EUR

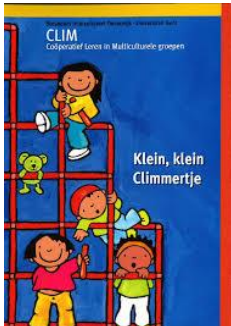
Doelgroep: 4-7 jaar

URL: <https://www.clavisbooks.com/onderwijs.html>

Vindplaats Antwerpen: WBE 5.3.2 dati

Vindplaats Turnhout: WBE 5.3.2 dati

Miel Duizendpoot is postbode. Hij leeft en werkt in de Bonte Beuk, een boom waarin allerlei soorten dierenfamilies wonen: een eenoudergezin, een multicultureel gezin, een adoptiegezin, een gezin waarbij de oma inwoont, een tweede huwelijk, een homohuwelijk, een bewust alleenstaande moeder en een bewust kinderloos echtpaar. De postbode, Duizendpoot Miel, introduceert ze stuk voor stuk. Alle bewoners zijn anders, "maar eigenlijk is dat heel gewoon", zegt Miel telkens weer. Het verhaal leert dat anders zijn niet gek of verwerpelijk is en dat het aanvaarden van de anderen samenleven aangenaam maakt. Extra is de zoektocht: op iedere bladzijde is een blauw schoentje verstopt waar postbode Miel naar op zoek is! Op de website van Clavis vind je bijhorende lesmateriaal.

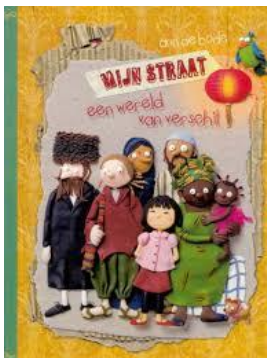
Klein, klein climmertje / Paelman, Filip. - Steunpunt GOK. - ISBN 90-455-2025-7 - Antwerpen : Uitgeverij de Boeck, 2007. - 39 p.: 23,00 EUR

Doelgroep: vanaf 4 jaar

Vindplaats Antwerpen: WBE 5.2 klei

Vindplaats Turnhout: WBE 5.2 klei

Voor de jongste kleuters is er dit 'Klein, klein Climmertje' waarin allerlei activiteiten beschreven zijn, activiteiten die groeivelden zijn voor het leren omgaan met diversiteit en voor het veroveren van vaardigheden die niet enkel in CLIM maar ook in het dagelijkse leven hun toepassing vinden. Deze map is uiteraard op peuterniveau, spelend en impliciet. Bij de meeste activiteiten worden de 'climmige' inhoud, de interculturele competentie die aangesproken wordt en de valkuilen die je best vermijdt, vermeld.

Mijn straat : een wereld van verschil / De Bode, Ann; Van de Vijver, Jo. - ISBN13 978-90-5838-748-6 [hardback] - 1 ed. - Wielsbeke : De Eenhoorn, 2012. - [14] p., ill.: 14,95 EUR

Doelgroep: vanaf 4 jaar

Vindplaats Antwerpen: WBE 5.3.1 mijn

Vindplaats Turnhout: WBE 5.3.1 mijn

Een speels prentenboek zonder woorden over kleurrijk samenwonen. Al winkelend bij de burens in de stad ontdekken de kinderen verschillende culturen. De illustraties in het boek zijn gemaakt van Fimo-klei. Van het boek bestaat ook een Kamishibai-versie

Twee vrienden : laten we praten over ... armoede / Geyskens, Emy; Janssen, Kolet; Miltenburg, Sanne. - Mechelen: Bakermat, 2016. - [28] p.. - (Laten we praten over ...). - ISBN: 978-90-5924-205-0: 13,99 EUR

Doelgroep: 3-8 jaar

Vindplaats Antwerpen: WBE 8.2 twee

Dit prentenboek maakt duidelijk inkomensverschillen ook concrete gevolgen hebben in het leven van kinderen: hoe ziet hun huis er uit? Wat eten ze thuis? Hoe spelen ze? Het prentenboek gaat over twee jongens die over alle verschillen heen toch vrienden zijn. Achteraan in het boek staat nuttige informatie over armoede en uitsluiting voor iedereen die er meer over wil weten en er met kinderen het gesprek over wil aangaan. De bijgevoegde lesbrieff biedt handreikingen om met het prentenboek aan de slag te gaan in de klas. Het bevat doorpraattips en creatieve verwerkingsvormen.

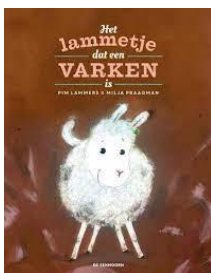
Suus & Luuk en andere kinderen / Baarda; Krommedam. - [S.l.]: Creativiti - Ideologo, 2019. - 66 p.. - ISBN: 978-94-92529-15-2.

Doelgroep: 3-8 jaar

Vindplaats Antwerpen: WBE 5.3.3 suus

Vindplaats Turnhout: WBE 5.3.3 suus

In 'Suus & Luuk en andere kinderen' staan kinderen centraal die net even anders zijn, maar toch ook heel gewoon. Het doel van dit boek met verschillende situaties/praatplaten is om met deze kinderen kennis te maken, "anders zijn" bespreekbaar te maken en een "gewone" plek te geven op een luchtige en laagdrempelige manier. De toegevoegde gespreksvragen kunnen helpen bij het voeren van gesprekken over het anders zijn en toch ook gewoon. Op diverse pagina's zijn leuke opdrachten voor de kinderen verstoppt. Te gebruiken door professionals (logopedisten, onderwijzers etc.) en ouders/verzorgers.

Het lammetje dat een varken is / Lammers; Praagman. - Wielsbeke: De Eenhoorn, 2017. - 26 p. + lessuggestie (A4). - ISBN: 978-94-6291-199-4.

Doelgroep: 3-6 jaar

Vindplaats Antwerpen: WEL 1.2 lamm

Dit prentenboek vertelt een verhaal over jezelf zijn en kan gebruikt worden in de kleuterklas om het thema gender, identiteit en transgender aan te snijden.

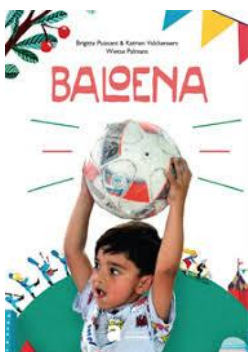

Leermiddelen lager onderwijs

Achter de muur : op zoek naar kansen voor iedereen / Studio Globo. - Brussel: Studio Globo, 2017. - handleiding (94 p.) , werkboekje (45 p.): 13,50 EUR + 6,10 EUR
Doelgroep: 9-14 jaar
Vindplaats Antwerpen: WBE 8.2 acht

In onze samenleving worden sommige mensen uitgesloten van de overvloed aan kansen en mogelijkheden. Deze lesmap helpt leerkrachten in de derde graad lager onderwijs om armoede, een complex gegeven, op een respectvolle manier bespreekbaar te maken in de klas. Dit gebeurt op drie manieren. De leerlingen leren wat armoede betekent, ze krijgen tools om met een andere bril te kijken naar mensen die in armoede leven en ze worden zich ervan bewust dat ook zij acties kunnen ondernemen die ervoor zorgen dat mensen meer kansen krijgen. De lesmap is opgebouwd rond de principes van onderzoekend leren. Ook de CLIM-methodiek wordt gehanteerd.

Baloena / Puissant, Brigitte; Valckenaers, Katrien; Palmans, Wietse. - Averbode: Averbode/Erasmie, 2018. - prentenboek (29 p.) + lessuggesties (18 p.). - ISBN: 978-2-8081-0170-7: 14,95 EUR
Doelgroep: 6-10 jaar
URL: <http://www.uitgeverijaverbode.be/baloena>
Vindplaats Antwerpen: WBE 8.4 balo

Prentenboek over diversiteit en vluchtelingen voor kinderen van 6 tot 10 jaar. Het boek heeft als doel de leefwereld van vluchtelingenkinderen dichterbij te brengen, de blik van leeftijdsgenoten te openen en hen kansen te geven hun eigen verhaal te vertellen. Het verhaal is gebaseerd op levensechte ervaringen in een Afghaans vluchtelingengezin. De kinderen Younes, Samir en Hosna raken hun lievelingsbal - "baloena" in het Pashto - kwijt en gaan er naar op zoek in de stad waar ze wonen. Hun verbeelding brengt hen op plaatsen waar ze nooit zijn geweest. Soms is het spannend, soms komen akelige herinneringen naar boven. Het verhaal kan samen gelezen of voorgelezen worden (niveau AVI E5 - CLIB 5). Met de verwerkingssuggesties bij het boek kunnen zowel ouders, leerkrachten als begeleiders aan de slag. Deze kunnen gedownload worden van de website. Daar vind je ook rap-versies van de versjes en het Baloena-liedje.

Gelukkige vaderdag, Silvie / Minne, Brigitte; Geeraerts, Isabelle. - Wielsbeke: De Eenhoorn, 2017. - 95 p.. - ISBN: 978-94-6291-191-8: 14,95 EUR
Doelgroep: 8-12 jaar
Vindplaats Antwerpen: WBE 5.3.4 gelu

Een humoristisch kinderboek waarin de papa van Zita transgender is. Ook de thema's vriendschap, pesten en talenten komen aan bod. Bij het boek ontwikkelde çavaria ook een heleboel lesideeën voor leerkrachten om

met kinderen uit de 2de en de 3de graad lagere school over transgenders te praten. Deze kan je samen met het boek uitlenen.

Kroepoek en saté / Schippers, Liselotte; Van den Hout, Monique. - Hasselt: Clavis, 2015. - [26] p.. - ISBN: 978-90-448-2308-0: 14,95 EUR
Doelgroep: 6-10 jaar
Vindplaats Antwerpen: WBE 5.3.1 kroe

Chan is helemaal vanuit China naar deze straat verhuisd. Hij gaat de buurt verkennen om nieuwe vriendjes te ontmoeten. Maar zoveel leuke vriendjes had hij nooit verwacht! Leuke burens, uit verschillende culturen. Nieuwe verhalen, in vreemde talen. Heerlijk delen, en samen spelen. Lekker eten, om nooit te vergeten ... Een boek vol rijmpjes, weetjes en woordenlijstjes. Over vriendjes maken en andere culturen ontdekken.

Omgaan met cultuurverschillen / Head, Honor; Van Dam, Minke. - Etten-Leur: Corona, 2018. - 32 p.. - ISBN: 978-94-6341-380-0: 15,00 EUR
Doelgroep: 9-14 jaar
Vindplaats Antwerpen: WBE 5.3.1 cult
Vindplaats Turnhout: WBE 5.3.1 cult

Dit deel uit de serie 'Mijn leven, jouw leven' bespreekt cultuurverschillen. Wat je eet, de kleding die je draagt, hoe je met elkaar omgaat, je geloof, de normen en waarden waar je je aan houdt: dat hoort allemaal bij je cultuur. In een multiculturele samenleving hebben je burens misschien andere gewoontes dan jij. In dit boek lees je over vooroordelen, hoe het is om 'tussen twee culturen' te leven en hoe belangrijk het is om respect en begrip voor elkaar te hebben. Verspreid door het boek staan vragen die kinderen laten nadenken over ingewikkelde kwesties. Om de discussie op gang te helpen, geven steeds twee kinderen een tegengestelde mening.

Pest'Oog : informatief spel over diversiteit, pesten, beperkingen en talenten / Zinloos Geweld vzw. - Deurle : Zinloos Geweld, 2013: 44,00 EUR
Doelgroep: 7-10 jaar
Vindplaats Antwerpen: WEL 2.1.6 pest
Vindplaats Turnhout: WEL 2.1.6 pest

Pest'Oog is een spel voor kinderen van 7 tot 10 jaar met als doel de kinderen inzicht bijbrengen dat iedereen anders is en tegelijk ook talenten bezit. Wanneer kinderen leren omgaan met verschillen, verschillen aanvaarden en meer bewust worden van positieve kwaliteiten kan het hen weerbaar(der) maken voor pesten. Pest'Oog biedt de spelers in de vorm van een kwartetspel, in combinatie met memory en doe-opdrachten, een speelse invalshoek om te praten over o.m. zwaarlijvigheid, fysieke beperkingen, sociale armoede, holebi, kansarmoede, etnische afkomst, nieuw-samengestelde gezinnen enz. Geschikt voor 4 tot 20 spelers. Het spel

en de bespreking duren samen 1 of 2 lesuren, afhankelijk van het aantal kwartetsituaties dat wordt besproken.

Gwanders : een coöperatief bordspel rond anders zijn / JOETZ. - Brussel: Joetz, [s.a.]. - 1 doos (4 spelborden, spelgids, 64 eigenschapskaarten, 16 fotokaarten, 16 paspoortfiches, 20 puzzelstukken, 20 jetons).
Doelgroep: 8-14 jaar
Vindplaats Antwerpen: WBE 5.3.3 gwan

Door in de huid van 4 kinderen op het Gwanders-eiland te kruipen, merken kinderen (vanaf 8 jaar) dat anders zijn goed is. Anders zijn is bijzonder, leuk en gewoon heel erg nodig. Naast de verschillen merken de kinderen ook gelijkenissen en verbindingen tussen elkaar. Daarnaast ondervinden ze dat we niet in een oogopslag weten hoe iemand in elkaar zit, dat we mensen niet zo maar in een hokje mogen plaatsen. Met Gwanders ontdekken kinderen dus net de kracht van de verschillen en vieren ze het anders zijn. Het spel is opgebouwd in 2 delen. In het eerste deel leren de spelers de personages stap voor stap kennen. Bij de nabespreking wordt het begrip vooroordelen besproken. In het tweede deel merken de spelers, door zich in te leven in de 4 personages, dat anders zijn gewoonweg dik OK is. Het eerste gedeelte kan je ook digitaal spelen. De speldoos omvat beide delen. Gwanders kan gespeeld worden met 4 tot 32 deelnemers.

Zo klinkt verandering / Gorman, Amanda; Long; Bonevacia. - [S.l.]: Van Goor, 2021. - 1 v.

(<NP>). - ISBN: 978-90-00-37872-2.

Doelgroep: 6-12 jaar

Vindplaats Antwerpen: WBE 5.3.1 zokl

Amanda Gorman werd wereldwijd bekend door de voordracht van haar gedicht 'The hill we climb' bij de inauguratie van President Joe Biden. Ze strijdt voor het milieu en voor een gelijke behandeling voor iedereen. Met dit prentenboek wil ze een inspirerende boodschap uitdragen: 'Er is hoop, want verandering zingt!'; de kracht om iets te veranderen, zit gewoon in jezelf. Bij het boek ontwikkelde SamSam een burgerschapsles rond solidariteit voor leerlingen van het 3e t/m 6e leerjaar. In deze les leren leerlingen welke boodschap Amanda Gorman met dit boek wil overdragen, gaan ze in gesprek met elkaar over de thema's diversiteit, inclusiviteit en je dromen waarmaken. Ze schrijven ook een gedicht en tekenen een bijpassende prent waarmee ze hun eigen boodschappen overbrengen.

Sjoes: lesmateriaal voor het basisonderwijs ter stimulering van taalbewustzijn en meertaligheid, van inclusie en saamhorigheid / Helsloot, Karijn; Fleur, Daemen. - Amsterdam: Studio Taalwetenschap, 2018. - 64 p.. - ISBN: 9789082854701: EUR 35,00
Vindplaats Antwerpen: TAAL 2.12.1 sjoe

SJOES geeft de leerkracht in het basisonderwijs twaalf lessen in handen om de meertaligheid van zijn klas grijpbaar te maken. Speels en oppervlakkig, of juist serieus en diepgravend, ontdekken de leerlingen de eigenschappen van taal, van hun eigen talen en van andere talen. De verwantschap tussen woorden wordt zichtbaar. En juist dat hele andere woord voor hetzelfde begrip spreekt tot de verbeelding. Grammaticale verschillen tussen talen, en hun overeenkomsten, worden door SJOES onderwerp van gesprek. Taalachterstand verandert zo in verrijkende talenkennis. Het boek is een herwerkte versie van de downloadbare methode 'SJOES' uit 2016.

Salim & Suzanne / Salaets, Laura; Crauwels, Lotte. - <SL>:
Laura Salaets, 2021. - 59 p.
Vindplaats Antwerpen: TAAL 2.12.2 sali
Vindplaats Turnhout: TAAL 2.12.2 sali

Meertalig prentenboek om ouders en professionals te helpen bij het stimuleren van de volledige taalontwikkeling van het kind. Het boek bevat drie verhalen over Salim en Suzanne. Salim en Suzanne zijn de beste vrienden en ze nemen je telkens mee op avontuur. Het boek werd vertaald in 22 talen: Afrikaans, Arabisch (Marokkaans), Arabisch (Standaard), Bengaals, Bulgaars, Duits, Engels (Amerikaans), Engels (Brits), Fins, Frans, Grieks, Indonesisch, Italiaans, Oekraïens, Perzisch (Farsi), Pools, Portugees, Roemeens, Russisch, Slovaaks, Spaans en Turks. Op de linker bladzijde vind je steeds het verhaal in het Nederlands, op de rechter bladzijde is plaats voorzien voor de andere taal. De vertalingen vind je online! Aangezien het gaat om een meertalig prentenboek, is het noodzakelijk dat de gebruikte woorden voorkomen in elke taal. Op basis van de beschikbare literatuur stelde Laura een woordenlijst op met woorden die universeel zijn over de verschillende talen heen (bv. huis, bal, markt, hond). Bovendien werd het verhaal zelf ook zo cultuuronafhankelijk mogelijk opgebouwd door te kiezen voor objecten en handelingen uit het dagelijkse leven (bv. ziek zijn). In het boek werd gekozen voor prenten van hoofdrolspelers waarin verschillende culturen zich kunnen herkennen. De illustraties werden zo cultuuronafhankelijk mogelijk ontworpen door gebruik te maken van prototypische vertegenwoordigers. Uit onderzoek blijkt dat vooral interactie tijdens het voorlezen een positieve invloed heeft op de taalontwikkeling. Daarom werden ook verdiepende inhoudsvragen aan het verhaal toegevoegd, zoals 'Wat kan je allemaal kopen op de markt?' of 'Hoe versier jij het huis bij een feestje?'. Dit soort vragen kan een aanzet geven tot interactief voorlezen. Elk verhaal is voorzien van een luisterversie in het Nederlands. Een QR-code leidt naar een YouTube-video per verhaal. De luisterverhalen bieden de mogelijkheid om het kind thuis ook naar het Nederlands te laten luisteren.

Sporen van kolonisatie / Keppens, Hanne; Poelman, Annegreet; Meeuws, Suzanne. - Antwerpen: Studio Globo vzw, 2018. - handleiding (42 p.); website
 Doelgroep: 10-13 jaar
 URL: <http://sporenvankolonisatie.studioglobo.be>
 Vindplaats Antwerpen: WBE 6.2.1 COD spor

De lessenreeks 'Sporen van kolonisatie' voor de derde graad lager onderwijs bestaat uit vijf lesonderdelen die modulair te gebruiken zijn. De doelstelling is leerlingen stimuleren om het koloniale verleden kritisch te verkennen en van daaruit het heden beter te begrijpen. Kritisch reflecteren op de koloniale geschiedenis en de mechanismes die eruit zijn voortgekomen, is van belang om stereotiepe beeldvorming, racisme en discriminatie tegen te gaan. Er is bewust voor gekozen om leerlingen verschillende perspectieven op de geschiedschrijving aan te bieden. Op de bijbehorende website vind je alle benodigde filmfragmenten, foto's, leerpaden, informatie- en werkbladen, enz. Deze lessenreeks is een aanvulling bij het lesmateriaal 'Wonen en leven in Congo' maar kan ook apart gebruikt worden.

Wereldklassen: een schoolbreed traject rond culturele identiteit voor kinderen van het 4de-6de leerjaar / Lenaerts, Lieve; Severeijns, Griet; Stokken en Staarten; Van der Moeren, Bart. - Turnhout: De Warande, 2018.

Doelgroep: 9-12 jaar
 Vindplaats Antwerpen: WEL 2.1.1 were
 Vindplaats Turnhout: WEL 2.1.1 were

Wereldklassen is een schoolbreed traject rond culturele diversiteit voor kinderen van het 4de tot het 6de leerjaar. De grote diversiteit aan culturele en sociaaleconomische identiteiten in de (klas)gemeenschap vormt de vertrekbasis van het project. Door de culturele eigenheid van kinderen, ouders en ook het schoolteam te leren kennen, worden we meer begripvol voor culturele verschillen en kunnen we vanuit verbindende waarden de schoolgemeenschap versterken. In deze map vind je een inleidende brochure die het traject kadert en twee werkboekjes Schatkamer. Aan de hand van vragen en opdrachten komt het kind via dit werkboekje heel wat te weten over zichzelf, over thuis en over de andere kinderen in de klas. Zo wordt zijn Schatkamer gevuld. Sommige opdrachten doet het kind alleen, andere zijn samen met iemand van de familie of met een klasgenoot. Tot slot vind je in de map ook de fiches 'Groeien in verbinding' terug. Met deze reeks van 12 fiches met methodieken en reflecties kan een schoolteam aan de hand van heel concrete stappen de waarden en normen van de school uitzuiveren. De fiches zijn dus bedoeld om in team aan de slag te gaan. Zo kunnen leerkrachten en directies parallel met het traject in de klas aan een onderbouwde visie en een gedeelde, verbindende schoolcultuur werken.

Een wereld van verschil(len). Actief werken aan inclusie in de klas /
 Willems, Marijke. - ISBN13 978-90-317-2588-5 - Averbode : Altiora
 Averbode, 2008.: 125,00 EUR

Doelgroep:

Vindplaats Antwerpen: WBE 5.2 were

Vindplaats Turnhout: WBE 5.2 were

Dit pakket speelt in op de toenemende belangstelling voor een geïntegreerde en inclusieve werking in het gewone onderwijs waarbij ook kinderen met speciale noden (wegens een handicap of leerstoornissen) er ook les kunnen volgen. Doelstelling van dit lessenpakket is kinderen laten ervaren dat iedere mens (even)waardig is. Bovendien wil men leerkrachten met deze kant-en-klare lessen een steuntje in de rug geven in hun streven om alle kinderen van een klas zich zo goed mogelijk te laten integreren. Per graad werden er drie lessen uitgewerkt. Er komen verschillende werkvormen aan bod: gesprekken voeren, spelen, iets bekijken en vragen stellen, zelfstandig werk en groepswork, creatieve werkvormen, bewegingsopdrachten... Het pakket behandelt een brede waaier van handicaps en leerstoornissen.

Sprookjesland is van iedereen / Alföldy, Mari. - Amsterdam: Matan
 Publishers words matter, 2021. - 184 p.. - ISBN: 978-90-90-34882-7.

Doelgroep: 8+

Vindplaats Antwerpen: WBE 6.3.3 spro

Deze bundel bevat bewerkingen van zeventien sprookjes, geschreven door hedendaagse Hongaarse schrijvers. De grappige en soms ontroerende sprookjes gaan over leden van seksuele of etnische minderheden of wezens die op een of andere manier afwijken van de norm en buiten het gebruikelijke kader vallen. Zoals Sneeuwwitje die de pest heeft aan roze jurken, een mannelijke Assepoester van Roma-origine, een konijn met drie oren, een hinde die een hert wil zijn. Het boek laat zien dat iedereen gelijkwaardig is. Het leert kinderen en volwassenen respectvol om te gaan met mensen met andere achtergronden en het is ook bestemd voor degenen die moeilijkheden hebben hun plek in de wereld te vinden.

Leermiddelen secundair onderwijs

Actuales : hoe kijk ik naar de ander die anders ik dan ik? / Brussel : Studio Globo, 2015.

Doelgroep: 12-18 jaar

Vindplaats Antwerpen: WBE 5.3.5 actu

De beroering in de media rond het thema racisme is een opvallend fenomeen en vormt een interessante insteek om in de klas mee aan de slag te gaan. In deze les voor

de 1e, 2e en 3e graad secundair onderwijs staan we stil bij hoe onze mening en houding (tegen)over anderen worden beïnvloed door factoren waar we ons niet bewust van zijn. Kunnen we deze vormen van vooringenomenheid en stereotypering herkennen? Wat is discriminatie of racisme? Worden mensen met een donkere huidskleur volgens de leerlingen anders behandeld dan blanke Vlamingen? Met behulp van getuigenissen, filmfragmenten en interactieve werkvormen worden de leerlingen uitgedaagd om over deze vragen na te denken. Je kunt het didactisch materiaal downloaden van de website van Studio Globo.

Bonding Beyond Borders - the game : get to know your unknowns! / [s.n.]. - Holsbeek: Bonding Beyond Borders, 2019. - 32 kaarten, spelinstructies: 45,00 EUR
Doelgroep: 12-18 jaar
URL: <https://www.bondingbeyondborders.com/het-spel>
Vindplaats Antwerpen: WBE 5.3.5 bond
Vindplaats Turnhout: WBE 5.3.5 bond

Met dit diversiteitsspel komen leerlingen via verhalen in aanraking met verschillende thema's zoals armoede, terrorisme, vluchtelingen, gendergelijkheid, religieuze en culturele diversiteit. Het spel creëert een kader om op een gestructureerde manier verschillende onderwerpen te kunnen behandelen, om polarisatie in de klas tegen te gaan en om de schoolcultuur meer divers te maken. Het wordt gespeeld in groepjes en start met een opwarmer (online). Daarna gaan de leerlingen verder met bundeltjes van drie soorten kaarten. Ze krijgen feitenkennis aan de hand van de blauwe kaarten, leren reflecteren met rode kaarten en werken samen aan speelse opdrachten met de gele kaarten. Elk groepje kan extra informatie opzoeken op internet/de website. Het spel eindigt met een nabespreking. Duur: 2 uur of korter. Leerkrachten krijgen via de QR-code toegang tot de antwoordsheets en oplossingsleutel.

Brandweervrouwen en onthaalvaders : een educatief pakket over genderstereotypen / El Khazen, Christopher; Honnay, Nina; Lammens, Filip. - Brussel: Via Don Bosco, 2017. - 50 p.
Doelgroep: 14-18 jaar
Vindplaats Antwerpen: WBE 5.3.4 bran

Het lessenpakket 'Brandweervrouwen en onthaalvaders' gaat over genderstereotypen. De doelgroep zijn leerlingen uit alle richtingen van de 2e en 3e graad secundair onderwijs. Het pakket heeft tot doelstelling leerkrachten en jongeren erop attent maken dat genderstereotypen bestaan en dat ze, op vaak onzichtbare wijze, hindernissen opleggen voor de vrije ontwikkeling van jonge vrouwen en mannen. De focus van het pakket ligt op genderstereotypen die regelmatig in een schoolcontext worden bevestigd of versterkt.

Collage Kampung : dorp in de steigers : timmeren aan een ideale gemeenschap / De Mens Nu. - Sint-Niklaas: Raad voor Inspectie & Kwaliteitszorg niet-confessionele Zedenleer, 2017: 150,00 EUR
 Doelgroep: 12-18 jaar
 Vindplaats Antwerpen: WBE 1.3 coll
 Vindplaats Turnhout: WBE 1.3 coll

Twee interlevensbeschouwelijke spelen voor jongeren van het secundair onderwijs. Met 'Overleven op Overtuigingseiland' komen de spelers terecht op een onbewoond eiland waar ze worden uitgedaagd om een samenleving op te bouwen met wetten waar iedereen zich goed bij voelt en gelijkwaardig behandeld wordt. Het wetboek krijgt vorm door discussies en debatten. Verschillende soorten kaarten bieden extra uitdagingen (thema's voor wetsontwerpen, dilemma's, kansen). In de loop van het spel krijgen spelers een bepaalde levensbeschouwing toegewezen. Op een gegeven moment wisselt die levensbeschouwelijke identiteit om een perspectiefwissel te verkrijgen. Het spel wordt gespeeld met 3 tot 8 spelers, de doos bevat 4 exemplaren. Leeftijdsindicatie: 3e graad SO. Met het spel 'Collage Kampung' bouwen de spelers in onderling overleg een nieuw dorp in Vlaanderen. Ze moeten 30 gezinnen met zes verschillende levensbeschouwingen een plek toekennen en verschillende (handels)voorzieningen plaatsen. Nadien verantwoorden de spelers hun keuze. Het is de bedoeling dat er een open interactie plaatsvindt waarbij de spelers individueel hun visie op een multilevensbeschouwelijke samenleving kunnen verwoorden, beargumenteren en eventueel verbreden. Het spel wordt gespeeld met een groep van 4-6 spelers, de doos bevat 4 exemplaren. Duur: ongeveer 130 min. inclusief nabespreking. Leeftijdsindicatie: 12+

EDUbox : wij-zij-denken: leren van mening verschillen / VRT NWS. - Brussel: Mediawijs, 2021. - 1 v. (losse kaarten: 4 x 36).
 Vindplaats Antwerpen: WBE 5.3.1 wijz
 Vindplaats Turnhout: WBE 5.3.1 wijz

Over sommige onderwerpen lopen de spanningen hoog op, zowel in de klas als daarbuiten. Het lijkt dan alsof je alleen een kamp 'voor' en een kamp 'tegen' hebt. Omdat ze te gevoelig liggen, vermijd je zulke thema's misschien als leerkracht. De EDUbox Wij-zij-denken laat jongeren in de klas oefenen in het omgaan met meningsverschillen. Deze interactieve tool bevat een klein stukje theorie, informatieve video's, enkele praktijkoefeningen en een groot discussieformat 'Samen door één deur', waarin jongeren met elkaar in discussie leren gaan over polariserende onderwerpen. Zo krijgen leerlingen stap voor stap meer grip op het wij-zij-denken en staan ze sterker in hun schoenen bij moeilijkere onderwerpen. Eén EDUbox kan ingezet worden in een groepje van 3 à 5 leerlingen. Met een pakket kunnen ongeveer 20 leerlingen tegelijkertijd aan de slag. Als leerkracht kan je dit educatief pakket op twee manieren gebruiken. In de klas kunnen leerlingen in kleine groepjes zelfstandig werken met behulp van digitale fiches op een interactieve website. Die fiches zijn gekoppeld aan een uitgebreid luik audiovisueel materiaal. Leerlingen kunnen de EDUbox ook individueel doorlopen via de interactieve videoles.

Duikerin : studiekeuze & diversiteit /
 Courtens, Liselotte; Davans, Katrien. - Gent:
 Arteveldehogeschool, 2011.
 Doelgroep: 17-18 jaar
 Vindplaats Antwerpen: WEL 3.5.7 duik

Duikerin! is een ondersteunend lessenpakket bij de studiekeuze hoger onderwijs door leerlingen in het laatste jaar van het secundair onderwijs. Het kan flexibel worden ingezet doorheen het keuzeprocess. Het pakket schetst diverse beroepscompetenties, waarna de leerlingen hun eigen competenties verkennen. Zo kunnen leerlingen hun eigen competenties toetsen aan de gevraagde beroepscompetenties in opleidingen en beroepen. Ten slotte besteedt dit pakket aandacht aan hefbomen en belemmeringen voor het maken van een bewuste en realistische studiekeuze, met nadrukkelijke aandacht voor diversiteit.

Memorydate : tools voor het organiseren van een ontmoetingsdag op een herinneringsplek /
 Timmerman, Heidi.
 - Brugge : Provincie West-Vlaanderen, (2018). - 43 p.
 Doelgroep: 12-18 jaar
 Vindplaats Antwerpen: WBE 3.5 memo

Het project Memory Date organiseert laagdrempelige ontmoetingen tussen jongeren van diverse origine, vb. leerlingen uit het regulier secundair onderwijs en anderstalige nieuwkomers (OKAN-klassen). Ze ontmoeten elkaar op een herinneringsplek uit WOI en filosoferen over oorlog & vrede aan de hand van historische personages/objecten. Door in het verleden te duiken, wordt er ook nagedacht over vandaag en de toekomst. Bovendien bevorderen de ontmoetingen wederzijds respect en sociale cohesie. Op het einde van de dag wordt gepeild naar de reacties van de leerlingen en leraren aan de hand van een Vox Pop. Deze reacties worden dan verwerkt in een video of fotopresentatie. In deze handleiding wordt uitgebreid beschreven hoe je een dergelijk project kan organiseren met je klas of school. Je vindt niet enkel tips hoe je te werk kunt gaan, maar ook vijf draaiboeken van ontmoetingsdagen met input van GoodPlanetBelgium (methodieken en kennismakingsspelletjes), verschillende musea / herinneringsplekken (integratie van verhalen en objecten in het programma) en Filmhuis het Peloton (vragen om één op één gesprekken aan te gaan, kortfilm). De werkvormen en activiteiten zijn inzetbaar bij elke ontmoeting tussen anderstaligen en Nederlandstaligen, ook in een niet schoolse context.

Omgaan met diversiteit voor SMD / Duyvestijn, Monique. - Meppel:
 Edu'Actief, 2013. - 45 p.. - (Factor-E). - ISBN: 978-90-372-0919-8:
 12,95 EUR
 Doelgroep: 15+
 Vindplaats Antwerpen: WBE 5.3.1 fact

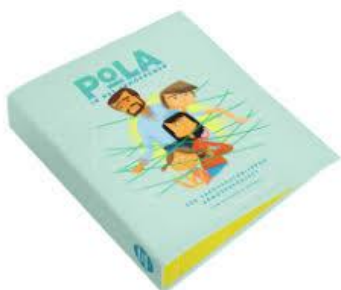
De sociaal-maatschappelijk dienstverlener ondersteunt mensen om zelf hun problemen op te lossen en komt zo in aanraking met verschillende bevolkingsgroepen. Omgaan met culturele diversiteit, seksuele diversiteit, religieuze diversiteit, genderdiversiteit en leeftijdsdiversiteit komen in deze cursus aan bod. Je leert

stereotyperingen herkennen en hoe die kunnen bijdragen aan discriminatie. Je leert je eigen normen en waarden en die van anderen herkennen. Je maakt kennis met verschillende opvoedingsstijlen.

NEMI: het interculturele lessenpakket : cultureel bewustzijn stimuleren via Nederlandstalige migrantenliteratuur in de tweede graad aso / Poriau; Depraetere; Witte, De. - Gent: Artevelde Hogeschool Gent, 2019.
Doelgroep: 14-16 jaar
Vindplaats Antwerpen: WBE 5.3.1 nemi

NEMI staat voor Nederlandstalige migrantenliteratuur, literatuur geschreven door geïmmigreerde auteurs in het Nederlands. Studenten lerarenopleiding ontwikkelden een lessenpakket om deze Nederlandstalige migrantenliteratuur te verwerken in de lessen Nederlands om zo jongeren kennis te laten maken met onderwerpen zoals vooroordelen en racisme, en een cultureel bewustzijn te stimuleren. Het is een kant-en-klaar pakket dat bestaat uit zes modules met telkens een ander hoofdthema. De modules vormen een geheel, maar kunnen ook los van elkaar aan de leerlingen worden aangeboden. Ook binnen een module zijn er tal van differentiatiemogelijkheden, die aangeduid staan met een lampje in de handleidingenvariant van de werkbundels en die de leerkracht een aantal keuzes verschaffen afhankelijk van de interesses en het kennen en kunnen van de leerlingen. Zo zijn er verschillende instappen bij een bepaald onderwerp, keuzeopdrachten, tijdsdifferentiatiemogelijkheden, enz.

Pola en het armoedeweb : vakoverschrijdend armoedeproject voor het secundair onderwijs / Mertens, Kusum; Borgion, Mark. - Brussel: Welzijnzorg vzw, 2018. - map met 2 bundels (64 p. + 60 p.): 35,00 EUR
Doelgroep: 12-18 jaar
URL: <https://www.ikbenpola.be>
Vindplaats Antwerpen: WBE 8.2 pola

De bundels 'Pola en het armoedeweb' en 'Pola & solidariteit' helpen leerkrachten secundair onderwijs om vakoverschrijdend aan de slag te gaan met het thema armoede en om op een heldere wijze het thema solidariteit boven op de agenda te plaatsen. Het project maakt leerlingen bewust van wat armoede vandaag betekent en hoe het voor uitsluiting en schaamte zorgt. Ze krijgen inzicht in complexe thema dat inwerkt op alle levensdomeinen. De methodieken en verhalen zijn op maat van de verschillende graden. Extra methodieken, bijlagen en het filmpje 'Ik ben Pola' staan op de website. Die is toegankelijk via onze tablets of als je registreert met de unieke toegangscode in het pakket.

Rafa Rafa / Leuven : Centrum Informatieve Spelen: 13,68 EUR

Doelgroep: 12+

Vindplaats Antwerpen: WBE 5.3.1 rafa

Vindplaats Turnhout: WBE 5.3.1 rafa

Een spannend en leerrijk spel voor 12 tot 40 spelers vanaf 12 jaar en volwassenen. Over 'vreemde' culturen in onze maatschappij en het 'vreemde' in onze cultuur. Spelers uit twee verschillende culturen leren elkaars regels doorgronden.

Spiegelkje, spiegelkje aan de wand... : methodieken voor jongeren rond beeldvorming en identiteit / Miri, Amal; Arikoglu, Fatma;

Spaas, Nele. - Brussel: Ella vzw, 2012. - methodiekenbundel (39 p.)

met dvd (50 min.): 10,00 EUR

Doelgroep: 12-18 jaar

Vindplaats Antwerpen: WBE 5.2 spie

Deze methodiekenmap reikt jongerenwerkers, leerkrachten en begeleiders die werken met jongeren van diverse etnische origines concrete tools aan voor de ondersteuning van deze jongeren in hun zoektocht naar een meer evenwichtige identiteit(svorming) en een betere beeldvorming. Het eerste deel wil vooral informeren over de complexiteit van identiteitsontwikkeling, sensibiliseren om deze te erkennen en er op een nuchtere en positieve manier mee om te gaan. De map biedt een aantal verhelderende inzichten m.b.t. het thema identiteitsconstructie waarbij etniciteit betrokken wordt in het ontwikkelen van een persoonlijke identiteit. De bundel is doorspekt met uitspraken, quotes en getuigenissen van jongeren. Ze kunnen dienst doen als discussiemateriaal in de klas of groep. Het tweede gedeelte bevat enkele kant-en-klare methodieken om bij groepen jongeren in te zetten, zoals bijvoorbeeld het Pettenspel of het Kruispuntnspel of het theaterstuk 'De gemeenschappelijke ruimte' bekijken en bespreken (hiervan werd de opname op dvd achterin de map toegevoegd).

Vluchtelingen in België: de verhalen achter de mediaberichten : educatief pakket voor leerkrachten rooms-katholieke godsdienst in het secundair onderwijs / KU Leuven. - [S.l.]: Caritas International, 2016.

Doelgroep: 12-18 jaar

URL:

<https://www.kuleuven.be/thomas/page/vluchtelingen/>

Vindplaats Antwerpen: WBE 8.4 vluc

Steeds meer vluchtelingen vinden hun weg naar de schoolbanken, maar zijn de leerlingen (secundair onderwijs) hier klaar voor? Staan zij open voor 'de andere'? Gaan ze kritisch om met de mediaberichten rond asielzoekers, vluchtelingen en migranten? De didactische suggesties in het educatief pakket 'Vluchtelingen in België: de verhalen achter de mediaberichten' helpen je op weg. In de brochure vind je achtergrondinformatie over het thema, en tal van impulsen en didactische suggesties. Het stellingenspel laat je toe om de

verschillende ideeën van de leerlingen in kaart te brengen. Bovendien oefenen leerlingen zo in het argumenteren en een kritische blik ontwikkelen. De vragen van de Kahoot quiz die leerlingen op hun smartphone kunnen spelen, zijn gebaseerd op courante misverstanden. Op de dvd staan vier korte videofragmenten waarin vluchtelingen vertellen over hun thuisland, vluchtroute en wat integratie en samenleven voor hen betekent. Via de foto's krijgen leerlingen een visueel beeld bij de 'vluchtelingen crisis'. Dit pakket is op maat van de lessen rooms-katholieke godsdienst, maar is ook geschikt voor een ruimere aanpak op school. Zo kunnen jongeren groeien in hun openheid naar 'de andere' toe en idealiter zelf een actieve bijdrage leveren aan een meer rechtvaardige wereld.

Global ExCHANGE gaat digitaal / Via Don Bosco. - Brussel: Via Don Bosco, 2021. - 65 p..

Vindplaats Antwerpen: WBE 1.6 glob

Deze inspiratiegids bevat lesideeën om wereldburgerschap te integreren in verschillende vakken en hierover uit te wisselen met andere scholen. VIA Don Bosco wil wereldburgers creëren door jongeren uit België te verbinden met jongeren en hun context wereldwijd. Die verbinding of uitwisseling, global exchange dus, kan zowel vanop afstand als face to face plaatsvinden. De gids bevat voor elk wat wils: aardrijkskunde, wiskunde, houtbewerking, verzorging, talen, ... In elk vak kan je de uitwisseling een extra boost geven met een van de activiteiten. De gids bevat ook voorbeelden van thema's waar je vakoverschrijdend kan rond werken. Een digitale versie van de inspiratiegids kan aangevraagd worden bij Via Don Bosco.

Vooroordelenkoffer / Visser, Geu ; [auteur] Tuinier, Jan Durk. - ISBN13 978-90-75104-21-9 - vernieuwde editie 2011 -

Utrecht : Stichting Vredeseducatie, 2011: 95,00 EUR

Doelgroep: 10-14 jaar

Vindplaats Antwerpen: WBE 5.3.5 voor

Vindplaats Turnhout: WBE 5.3.5 voor

De Vooroordelenkoffer is een interactieve tafeltentoonstelling om vooroordelen te onderzoeken en te ontmaskeren. Het project is in de eerste plaats bedoeld voor kinderen en jongeren van 10-14 jaar in het jeugd- en jongerenwerk en in het onderwijs, maar is ook geschikt voor trainingen en cursussen aan (jong)volwassenen. De Vooroordelenkoffer bevat 50 kleurrijke kartonnen displays waarop 12 thema's zijn verwerkt. De deelnemers krijgen per 2 een ticket om een bepaalde route te volgen. Onderweg wordt naar hun mening gevraagd, en moeten ze opdrachten uitvoeren en keuzes maken. Zo krijgen ze gaandeweg een inzicht in vooroordelen, het zondebok-mechanisme en de achtergronden van discriminatie. Deze editie is een remake van de editie 1997. Opmaak, illustraties en foto's werden vernieuwd en er zijn nieuwe werkvormen over (school)regels, plagen en pesten en democratie.

Deskundigheidsbevordering leerkrachten (in opleiding)

Reflect to act / Unicef België. - Brussel: Unicef België, 2018.

URL: <http://leerkrachten.unicef.be/nl/>

Vindplaats Antwerpen: WBE 5.2 refl

'Reflect to act' is een pakket voor lerarenopleiders om met studenten stil te staan bij diverse actuele thema's: identiteit; gevoelens en gedachten; kinderrechten & participatie; gelijkenissen & verschillen; stereotypen & vooroordelen; kansen. Het is belangrijk om zowel bij (toekomstige) leerkrachten als bij leerlingen te investeren in competenties die nodig zijn voor het adequaat omgaan met

vooroordelen en stereotypen (vb. inzake geslacht/gender, armoede, afkomst, taal, handicap ...). Kinderrechten bieden een overkoepelend kader voor het ontwikkelen van die specifieke competenties. Met dit pakket wordt het reflectief vermogen van toekomstige leraren m.b.t. stereotypen en vooroordelen versterkt. Bovendien worden hun bereidheid en vaardigheid om zichzelf in vraag te stellen in verband met deze thema's bevorderd. De studenten gaan eerst individueel aan de slag met een online teaser met inleefvragen, filmpjes en getuigenissen. Hierover krijgen ze feedback die een vertrekpunt kan vormen voor verdere reflectie tijdens bijvoorbeeld stages. Na afloop wordt er teruggekoppeld in de les. De docent kan naar keuze alle of enkele thema's uitdiepen aan de hand van concrete werkvormen en achtergrondinformatie. Op de website vind je per thema een lesfiche, werkvormen, achtergrondinfo, reflectievragen en een filmpje.

Begin bij jezelf! Kleine Uiteenzetting over Stereotypen en Vooroordelen / Jaap, Tanja. - [auteur] Anne Frank Stichting. -

Amsterdam : Anne Frank Stichting, 2014. - 74 p.

URL: <http://edu.annefrank.org/beginbijjezelf/>

Vindplaats Antwerpen: WBE 5.3.5 begi

De brochure 'Begin bij jezelf!' heeft een tweeledig doel. Naast inzicht geven in sociaalpsychologische mechanismes als vooroordelen en discriminatie wil men de lezer ook meer comfortabel en meer weerbaar maken hoe hier mee om te gaan. 'Begin bij jezelf' is gericht op een breed publiek, in het bijzonder leraren(opleiders) en leraren in opleiding, jongerenwerkers, politiefunctionarissen, gemeenteambtenaren en peer educators. Parallel met deze brochure biedt de Anne Frank Stichting ook een online cursus aan over de thema's 'identiteit en diversiteit', 'stereotypen en vooroordelen' en 'discriminatie'. In de cursus krijg je oefeningen voorgeschoteld op basis van real-life ervaringen. Je leert hoe je vragen over deze thema's kunt beantwoorden en ze in groepsverband aan de orde kunt stellen. Je ontdekt welke lesactiviteiten je kunt inzetten, bijvoorbeeld binnen maatschappijleer. Ook oefen je in het reageren op heftige uitspraken van leerlingen.

Caleidoscopia : diversiteitsspel / van Tijen, Ankephien; van Duin, Christine; Pereira, Enith ; et al.. - Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam, 2007. - 72 kaarten, handleiding. - ISBN: 978-90-812095-1-9: 22,50 EUR

URL: <http://www.caleidoscopia.nl/>

Vindplaats Antwerpen: WBE 5.2 cale

'Caleidoscopia' is een kaartspel over diversiteit. Het spel bestaat uit 8 setjes van 9 gekleurde kaartjes waarop 8 dimensies van diversiteit benoemd zijn: etniciteit, klasse, levensfase, talent/handicap, religie, sekse, seksuele oriëntatie en (beroeps)socialisatie. Het spel kan in kleine en in grotere groepen gespeeld worden; het kan kort of uitgebreider gespeeld worden. De spelinstructie is in negen talen: Nederlands, Engels, Duits, Hongaars, Arabisch, Turks, Frans, Spaans en Chinees. Het doel van dit spel is mensen met elkaar aan de praat te brengen over zichzelf, hun geschiedenis, het heden en de toekomst en meer begrip en respect voor elkaar te helpen ontwikkelen. Het gaat daarbij om de overeenkomsten en verschillen tussen mensen en hun individuele en maatschappelijke kansen en beperkingen te herkennen en te erkennen.

Democratie begint bij jezelf : ontwikkelen van burgerschap / Hermans; Bartels. - Bussum: Coutinho, 2020. - 203 p.. - ISBN: 978-90-469-0697-2.

Vindplaats Antwerpen: WBE 1.3 demo

'Democratie begint bij jezelf' gaat over het ontwikkelen van je 'innerlijke democratie': de waarden en de vaardigheden die je als mens nodig hebt om als verantwoorde burger te kunnen functioneren in de samenleving. Het boek legt (toekomstige) leraren uit wat het concept 'innerlijke democratie' inhoudt, helpt ze om zelf een democratische houding te vormen en biedt ze methodes om leerlingen democratische vaardigheden bij te brengen. Lezers worden uitgedaagd om van elkaar en van zichzelf te leren door (eigen) standpunten tegen te spreken, de dialoog met zichzelf en elkaar aan te gaan en zelfreflectie toe te passen. Het boek is geschreven voor studenten lerarenopleiding maar is ook geschikt voor leraren in het basis- en secundair onderwijs. Op de website bij dit boek vind je lessuggesties voor het behandelen van 'innerlijke' democratie op de basisschool en in de eerste drie klassen van het middelbaar onderwijs.

We zijn samen verschillend : over diversiteit en verbinding in kinderopvang en onderwijs: kaartenset / Barrio Saiz, del; Keulen, van. - <SL>: Mutant, 2021. - 1 v. (<NP>).

Vindplaats Antwerpen: ro 3 wijz

Deze kaartenset is gebaseerd op het Pedagogisch kader Diversiteit in kindercentra 0-13 jaar van Anke van Keulen en Elly Singer. Dat gaat over hoe professionals in de kinderopvang kunnen bijdragen aan een samenleving waarin elk kind een plaats heeft. De diversiteitskaarten hebben als doel bewustwording over het thema diversiteit, het vergroten van kennis en het oefenen met pedagogische activiteiten. Ze bieden informatie, oefeningen, tips en reflectievragen over 5 thema's: Diversiteit en inclusie; Gezinnen in soorten en maten; Kinderen en diversiteit; Diversiteit in het team; Kinderopvang als actieve speler in de wereld. De kaartenset werd

ontwikkeld voor pedagogische medewerkers, leerkrachten en studenten onder begeleiding van een coach of docent.

Toolkit gender in de kleuterklas / Jansen, Sofie; Willems, Noemie. - Brussel: Rosa vzw - kenniscentrum voor gender en feminisme, 2019. - 56 p.

Vindplaats Antwerpen: WBE 5.3.4 tool

Vindplaats Turnhout: WBE 5.3.4 tool

'Gender in de kleuterklas' is een praktische toolkit voor kleuterleerkrachten en -opvoeders die genderbewust(er) willen lesgeven. In de toolkit vind je tips en tricks voor het creëren van een genderbewust(er) klas- en schoolklimaat; uitgewerkte opdrachten die genderbewustzijn bij kinderen stimuleren; handvaten om genderstereotypen te vermijden op themadagen zoals Moederdag, Vaderdag, carnaval, Halloween; een checklist om te bepalen hoe genderbewust je lesgeeft; een lijst met roldoorbrekende kinderboeken; links naar meer informatie over genderbewust opvoeden en lesgeven. Ook ouders, verzorgers en opvoeders in de naschoolse kinderopvang kunnen gebruik maken van de informatie in de toolkit, al is die wel afgestemd op de klaspraktijk.

Gender op school : leidraad voor een genderinclusieve leeromgeving / Halimi, Myriam; Declercq, Saray; Consuegra, Els. - Brussel: Politeia, 2017. - 60 p. + bladwijzer genderkoek. - ISBN: 978-2-509-03129-7: 24,99 EUR

Vindplaats Antwerpen: WBE 5.3.4 gend

Vindplaats Turnhout: WBE 5.3.4 gend

'Gender op school' geeft een beknopt overzicht van de centrale concepten om over gender te praten aan de hand van het genderkoek-model dat werd ontwikkeld door çavaria. Aan deze centrale concepten koppelen de auteurs steeds de impact van gender binnen de school en factsheets met cijfers die de genderdiversiteit op school illustreren. Screeningtools worden besproken om de huidige stand van zaken in jouw school onder de loep te nemen. Daarnaast worden er acties op school- en klasniveau besproken om te werken aan een meer genderinclusieve leeromgeving. Ten slotte verwijst het boek je ook door naar relevante organisaties, lespakketten en websites om je onderzoek naar genderinclusief onderwijs na het lezen van dit boek voort te zetten. Het boek geeft je de nodige handvatten om zelf aan een genderinclusieve leeromgeving te werken.

Kinderlogica : filosofen op een multiculturele school / Wassenberg, Sabine. - Rotterdam: Lemniscaat, 2017. - 229 p.. - ISBN: 978-90-477-0945-9: 16,95 EUR

Doelgroep: 7-16 jaar

Vindplaats Antwerpen: WBE 5.2 kind

Sabine Wassenberg is filosofiejuf op multiculturele basisscholen in Amsterdam-West. Ze gaat met haar leerlingen in gesprek over bijvoorbeeld het geloof, complot denken, respect, het dragen

van hoofddoekjes, vluchtelingen, (on)gelijkheid, homoseksualiteit en sexting. In dit boek volg je haar bezoeken aan een fictieve klas waar diverse kinderen uit haar echte klassen model voor stonden. Ze stelt zich open op en luistert echt naar wat iedereen te zeggen heeft, en daardoor leert ze veel over de denkbeelden van kinderen uit andere culturen. En ze wordt ook nog eens stevig aan het denken gezet over haar eigen westerse waarden. Het boek kan interessant zijn voor iedereen die met een meer open blik naar onze multiculturele samenleving wil kijken én voor wie aanmoediging en inspiratie zoekt om taboes en gevoelige onderwerpen in de klas te bespreken.

Samenleren op een superdiverse school / Goedhart, Ria. -

Amsterdam: SWP, 2018. - 175 p.. - ISBN: 978-90-8850-814-1: 28,50 EUR

Vindplaats Antwerpen: WBE 5.2 same

Vindplaats Turnhout: WBE 5.2 same

Dit studieboek wil leraren, gedragsspecialisten, intern begeleiders en directieleden ondersteunen bij hun visievorming en bij de dagelijkse onderwijspraktijk op een (basis)school waar vele culturen samenkomen. Het is verdeeld in twee delen. In het eerste theoretische deel wordt superdiversiteit gedefinieerd en beschreven wat dat betekent voor de visie op onderwijs. De auteur

beschrijft een aantal aspecten die van belang zijn op zo'n school: identiteitsontwikkeling, voeren van dialogen, sociaal-emotionele ontwikkeling en samenleren. De focus ligt op de benodigde competenties van de leerkrachten. In het tweede deel volgen de praktijkervaringen van kleuterjuf Sofie die lesgeeft op een superdiverse school. Deze worden beschreven aan de hand van illustratieve verhalen over zes nieuwkomers.

Voorbij de kleuren: verbondenheid en solidariteit leren in het

basisonderwijs / De Pooter, Bob. - Brussel: Studio Globo, 2015. - 80

p.. - ISBN: 9789074261456: 4,50 EUR

URL: <http://www.dewereldinjeklas.be>

Vindplaats Antwerpen: WBE 1.6 voor

Vindplaats Turnhout: WBE 1.6 voor

In deze brochure formuleert Studio Globo zijn visie op de samenleving en op het mondiaal en intercultureel leren in het basisonderwijs. Opvoeden tot verbondenheid, positief leren omgaan met diversiteit, beeldvorming zijn hierbij de centrale begrippen. Ze worden concreet op de klaspraktijk toegepast. De brochure reikt een

aantal competenties voor kinderen en leerkrachten aan en houdt rekening met de eindtermen, ontwikkelingsdoelen en leerplannen. Volledig vernieuwde uitgave. De bijbehorende website 'De Wereld in je klas' biedt leraren (in opleiding) nog meer tips om solidair te werken in de klas

Gelijke kansen in de school : diversiteit in vijf thema's / Mitchell, David. - Huizen: Pica, 2018. - 292 p.. - ISBN: 978-94-6337-075-2. - ISBN: 978-94-91806-96-4: 43,95 EUR
Vindplaats Antwerpen: WBE 5.1 geli ;
Vindplaats Turnhout: ro 3 geli

De maatschappij is diverser dan ooit en dat stelt scholen voor bijzondere uitdagingen. De auteur wil (aankomende) leraren en andere onderwijsprofessionals bewust maken van de factoren die een rol spelen bij het ontstaan van kansenongelijkheid. Mitchell onderscheidt vijf categorieën van diversiteit: sekse en gender, sociale klasse en sociaaleconomische status, ras, etniciteit en cultuur, overtuigingen en religie en achterstanden en handicaps. Hij stelt cruciale vragen die beleidsmakers, onderwijsprofessionals en studenten in overweging moeten nemen:

- Hoe kan onderwijs ruimte bieden aan diversiteit?
- Waarom is die diversiteit zo belangrijk?
- Wat zijn de culturele en historische opvattingen over onderlinge verschillen?
- Moeten leraren verschillen benadrukken, opheffen, verminderen of negeren?

Leraren opleiden in een superdiverse samenleving / Smits, Tom F.H.; Janssenswillen, Paul; Schelfhout, Wouter. - Leuven: Acco, 2020. - 159 p.. - ISBN: 978-94-6379-264-6.
Vindplaats Antwerpen: ro 3 lera

Wonen, werken of naar school gaan in de grootstad Antwerpen betekent ondergedompeld worden in superdiversiteit. Omgaan met grote en kleine verschillen tussen mensen plaatst niet alleen de brede stedelijke gemeenschap voor uitdagingen, maar ook de compactere leefwereld van de school, een plaats waar stedelingen en niet-stedelingen met al hun gelijkenissen en verschillen samenkomen: leraren, leerlingen, ouders, directieleden en andere belanghebbenden. In het project Van startbekwaam naar stadsbekwaam, werden lerarenopleiders van zeven lerarenopleidingen uit de stad en provincie Antwerpen bijeengebracht om na te denken over de specifieke competenties die leraren(opleiders) nodig hebben om les te geven in een samenleving die zich kenmerkt door superdiversiteit. De lerarenopleiders bundelden hun krachten, en die van hun studenten en cursisten, in drie samenwerkingspraktijken rond talige diversiteit, urban education en inclusie. Het resultaat van hun samenwerking lees je in deze eindpublicatie. Het boek bevat concrete handvatten voor lerarenopleiders die nu of in de toekomst met superdiversiteit geconfronteerd worden.

Toolkit diversiteitscompetenties / Thange, Els. -
Mechelen: CVO Crescendo, 2015.

URL: <https://www.klascement.net/docs/57273/?previous>
Vindplaats Antwerpen: ro 3 tool

Deze toolkit bevat verschillende werkvormen die een aanzet kunnen zijn om reflectie over diversiteitscompetenties van de leraar aan bod te brengen. De werkvormen zijn bruikbaar in de lerarenopleiding, bij de begeleiding van startende leraren én in onderwijsteams. De volgende vragen staan centraal: wie is de leerkracht zelf, wat zit er in zijn rugzak, wat is zijn visie op onderwijs? De kans is immers groot dat een (beginnend) leerkracht zich niet volledig bewust is van de invloed van zijn persoonlijk interpretatiekader op zijn manier van lesgeven. Ook de kijk op onderwijs bepaalt mee de manier waarop iemand zijn functie als leerkracht invult.

Een klas vol kleur : omgaan met culturele diversiteit / Teune, Robert. - [auteur] www.medialogisch.nl ; [auteur] www.diversologisch.nl. - ISBN13 978-90-5788-322-4 - Amersfoort : Kwintessens Uitgevers, 2011. - 153 p., ill.: 45,00 EUR
Vindplaats Antwerpen: ro 3 klas
Vindplaats Turnhout: ro 3 klas

Dit boek geeft een inleiding in de huidige multiculturele samenleving en plaatst het onderwijs daarmee in verband. Leraren in basisscholen krijgen te maken met kinderen die in allerlei opzichten veel van elkaar kunnen verschillen. Deze diversiteit kan te maken hebben met verschillen in leerstijl, competenties, aanleg en persoonlijkheid, geslacht, huidkleur, lichamelijke eigenschappen,... Daarnaast zijn er verschillen die vallen onder gezinssamenstelling, sociale klasse, opleidingsniveau van ouders en dergelijke kenmerken. Door de veranderde samenstelling van de bevolking, spelen de verschillen in culturele achtergrond vaak een belangrijke rol. Binnen de culturele diversiteit vind je ook verschillende opvattingen en gebruiken op het gebied van levensbeschouwing en religie. Dit boek richt zich op de ontwikkeling van kennis en inzicht, maar ook op de vaardigheden en attitude in relatie tot intercultureel en interreligieus onderwijs. Feiten worden afgewisseld met opdrachten die uitdagen om te reflecteren op de eigen houding en visie op cultuur en religie in relatie met het onderwijs. De methodiek van het boek is gebaseerd op de concepten uit de Transactionele Analyse met betrekking tot communicatie. Een klas vol kleur is bedoeld voor leraren (in opleiding), onderwijsteams, onderwijsleiders, kind- jeugd- en jongerenwerkers en verder iedereen die zich op een praktische manier wil verdiepen in interculturele communicatie. De uitgave wordt ondersteund door een website.

Halal of niet? : alle vragen omtrent islam en onderwijs in Vlaanderen beantwoord / Benhaddou, Khalid; Le Roi, Emilie. - Gent: Borgerhoff & Lamberigts, 2018. - 253 p.. - ISBN: 978-90-8931-875-6: 22,99 EUR
Vindplaats Antwerpen: ro 3 hala
Vindplaats Turnhout: ro 3 hala

Heel veel scholen, leerkrachten, CLB-medewerkers, ouders, leerlingen ... hebben vragen over hoe je in de praktijk best omgaat met allerlei vragen die een religie als islam oproept. Wat is voor moslims halal (toegestaan) en wat niet, en waarom? En hoever moet je gaan om daaraan tegemoet te komen op school? Wat met de vraag naar gescheiden zwemmen, hoofddoeken, halal eten, islamitische feestdagen? In hoeverre hou je rekening met de islam in de inhoud van de leerstof? Wat zijn mogelijke tekenen van radicalisering en hoe ga je daarmee om? Khalid Benhaddou, imam en deradicaliseringsexpert, legt uit wat de religieuze en culturele achtergrond en waarde is van wat (sommige) moslims vragen of hoe ze zich gedragen. Emilie Le Roi werkt als 'aanspreekpunt deradicalisering en polarisering' voor het departement Onderwijs en Vorming en bekijkt wat de regelgeving zegt. Samen komen ze tot een weloverwogen en bruikbaar advies.

Kun je internetten in de hemel? : hoe kinderen en jongeren uit verschillende culturen denken over leven en dood / Wieneke, Ineke. - Utrecht: De Graaff, 2014. - 224 p.. - ISBN: 978-90-77024-42-3: 25,51 EUR
Vindplaats Antwerpen: WEL 3.1.3 kunj

In dit boek vertellen kinderen en jongeren uit verschillende culturen en religies welke gedachten, gevoelens en beelden zij hebben over de dood en wat er na de dood gebeurt. Om het onderwerp leven en dood bespreekbaar te maken, is in de bovenbouw van vijf basisscholen - openbaar, christelijk, katholiek, islamitisch en hindoestaans - een les gegeven over het thema leven en dood waarin kinderen tekeningen, gedichten en verhalen hebben gemaakt. Ook zijn met kinderen van deze scholen en met jongeren uit het voortgezet onderwijs interviews gehouden over leven en dood die een aanvulling vormen op de lessen. De verhalen van de kinderen en de jongeren zijn afgewisseld met voorbeeldverhalen, weetjes, interviews, tekeningen, tips en achtergrondinformatie. Voor scholen is er een speciaal hoofdstuk met praktijkervaringen en tips. Het boek is geschreven voor en door kinderen en jongeren. Maar de uitgave is ook bedoeld voor ouders, familieleden, vrienden, leerkrachten, docenten en hulpverleners.

Omgaan met anderstalige nieuwkomers op school: Inzetten op de veerkracht van vluchtelingen / De Vleeschauwer, Elisabeth. - Brussel: Politeia, 2016. - 60 p.. - ISBN: 9782509028891
Vindplaats Antwerpen: WEL 2.1.1 omga ; WEL 3.1.1 omga
Vindplaats Turnhout: WEL 2.1.1 omga ; WEL 3.1.1 omga

Omgaan met anderstalige nieuwkomers en hun ouders vergt aandacht en begrip voor hun bijzondere omstandigheden. De expertise daaromtrent werd samengebracht in deze publicatie. Veel gebruikte termen zoals asielzoeker, vluchteling, niet-begeleide minderjarige vreemdeling, enz. worden verklaard. De invloed van de asielprocedure op deze groepen word bekeken en wat men als school kan of moet doen

om deze kwetsbare leerlingen en hun ouders een welkom gevoel te geven. Deze brochure helpt schoolteams op weg bij het aandacht schenken aan de sociaal-emotionele ontwikkeling en de mogelijke leerproblemen van anderstalige nieuwkomers op school.

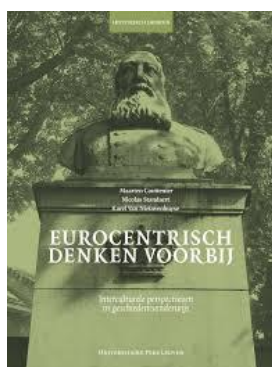
Op zoek naar het interculturele gehalte in Vlaamse leermiddelen / Verstraete, Eva. - Antwerpen: Garant, 2011. - 51 p.. - ISBN: 978-90-441-2777-5: 10,00 EUR

Vindplaats Antwerpen: ro 3 opzo

Vindplaats Turnhout: ro 3 opzo

Onderzoek in Vlaanderen en Wallonië toont aan dat er geen flagrante racistische inhouden aanwezig zijn in leermiddelen, maar dat diversiteit vaak niet positief wordt benut en niet gezien wordt als meerwaarde in het onderwijs. Vanwege de vraag tot ondersteuning hebben het

Steunpunt Diversiteit en Leren en de European Diversity Education and Networking Academia, samen met de Evens Stichting, een checklist ontwikkeld om leermiddelen op hun diversiteitsgehalte te screenen. Deze biedt ondersteuning aan het brede educatieve veld in België bij de ontwikkeling en het gebruik van leermiddelen die de principes van positief omgaan met diversiteit omvatten. Scholen kunnen met de checklist leermiddelen aan een 'diversiteitstoets' onderwerpen en weten waar eventueel gecompenseerd kan worden. De diversiteitscriteria bieden uitgeverijen ondersteuning bij materiaalontwikkeling.

Eurocentrisch denken voorbij : interculturele perspectieven in geschiedenisonderwijs / Couttenier, Maarten; Standaert, Nicolas; Van Nieuwenhuysse, Karel. - Leuven: Universitaire Pers Leuven, 2018. - 112 p.. - ISBN: 978-94-6270-154-0: 17,50 EUR

Vindplaats Antwerpen: WBE 5.2 euro

Dit boekje biedt concrete handvaten om het Vlaamse geschiedenisonderwijs te ontdoen van eurocentrisch denken. Uit een grondige analyse van het geschiedenisonderwijs in Vlaanderen blijkt dat nog al te vaak een eurocentrisch perspectief wordt gehanteerd. Dit eurocentrisch denken stelt voorop dat de belangrijkste ontwikkelingen in de wereldgeschiedenis te vinden zijn in de evolutie van de Europese en Westerse wereld, en gebruikt het Westen als maatstaf om andere beschavingen te beoordelen. Een eurocentrisch denkkader is problematisch. Het belemmert een genuanceerde historiografische blik om vanuit verschillende perspectieven historisch te denken. Daarnaast dreigt ook de

onwetendheid over andere culturen de vorming van een superioriteitsgevoel over de eigen geschiedenis te bevorderen. Dit derde volume in de reeks Historisch denken presenteert inhoudelijk-didactische alternatieven en toont hoe eurocentrisme kan worden overstege. Case studies over Chinees-Westerse en Belgisch-Congolese geschiedenis maken dit concreet. Het boek is helder en toegankelijk geschreven. Een onontbeerlijk boek voor zij die voor 21ste-eeuwse (superdiverse) klasgroepen staan.

Groeien in actief burgerschap
Samen leren samenleven

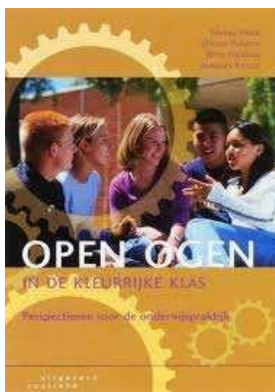
Groeien in actief burgerschap : samen leren samenleven / Gellens, Sven; Deweerdt, Lore; Enckels, Mieke. - Brussel: Politeia, 2018. - 265 p.. - ISBN: 978-2-509-03287-4: 35,00 EUR
URL: <https://go-burgerschap.politeia.be/>
Vindplaats Antwerpen: WBE 1.1 groe

Hoe train je leerlingen in burgerschapscompetenties? Hoe transformeer je jouw school(organisatie) tot een actieve oefenplaats voor democratische cultuur? Dit boek legt je dit helder en concreet uit. Je leest hoe actief burgerschap er in het curriculum op school kan uitzien. In de wetenschappelijk onderbouwde en inclusieve leerlijn valt actief burgerschap uiteen in drie competenties: filosoferen, waardevorming en duurzaam samenleven. Deze competenties nemen over de graden heen toe in opbouwende beheersingsniveaus. Per competenties zijn er effectieve werkvormen uitgeschreven om uit te voeren in de klaspraktijk, gevolgd door tal van inspiratiebronnen (boeken, educatieve materialen, websites, documentaires, ...).

De klas van (n)u / Smekens, Els. - Leuven: Acco, 2017. - 239 p.. - ISBN: 978-94-6344-150-6: 22.50 EUR
Vindplaats Antwerpen: ro 1 klas
Vindplaats Turnhout: ro 1 klas

De kinderen in onze klassen zijn even divers als bonte bloemen: ieder kind groeit en bloeit op zijn eigen manier. Kinderen met verschillende talenten én uitdagingen zitten bij elkaar in de groep. De leraar heeft de taak om al die kinderen leerwinst te laten boeken. Dit praktijkboek beschrijft hoe leraren dat doel elke dag in de klas kunnen waarmaken. Heel wat aspecten van de dagelijkse praktijk komen aan bod: Hoe kan je differentiëren zonder te vervallen in individueel onderwijs? Hoe spreek je met je klas over de verschillen tussen de kinderen? Hoe leer je de kinderen in je klas leren? Hoe bevorder je technisch, maar ook begrijpend lezen? Hoe ga je om met hulpmiddelen die kinderen met een beperking nodig hebben? Hoe help je kinderen vooruit die moeilijk rekenen? Hoe leer je de kinderen in je klas doelgericht oefenen? Gedurende meer dan een jaar observeerde de auteur klasgroepen in diverse scholen. Ze gaf les en ondersteunde de leraren in hun zoektocht naar kwaliteitsvol onderwijs voor iedereen. De succesvolle ervaringen heeft ze opgenomen in De klas van (n)u. De voorbeelden en praktische tips in dit boek zijn gericht op leraren van de lagere school en de eerste graad van de middelbare school. Ook ouders kunnen er inspiratie in vinden voor de begeleiding van hun kind thuis en op school.

Open ogen in de kleurrijke klas : perspectieven voor de onderwijspraktijk / Hajer, Maaïke ; Hanson, Mylène ; Hijlkema, Betsy ; et al.. - ISBN13 978-90-469-0040-6 - Bussum : Coutinho, 2007. - 182 p.: 22,00 EUR

Vindplaats Antwerpen: ro 6 open

Leraren krijgen steeds vaker te maken met diversiteit in culturele achtergronden en taalvaardigheid binnen hun klassen. Lesgeven in zo'n kleurrijke klas vraagt oog voor leerlingen en hun eigenheid, oog voor het contact dat je als leraar hebt met de leerlingen, als basis voor hun actieve inbreng in klasseninteractie, en oog voor de taalontwikkeling vanuit die eigen inbreng. Dit boek heeft tot doel de leraar (in opleiding) aan te zetten met deze open ogen een onderzoekende houding te ontwikkelen in hun omgang met leerlingen. Achtereenvolgens komen de pedagogische, interpersoonlijke en (taal)didactische aspecten van het lesgeven aan de orde. Uitgangspunt van het boek is dat deze drie aspecten binnen communicatie in de klas als in elkaar grijpende tandwielen met elkaar samenhangen. In het slothoofdstuk brengen de auteurs deze tandwielen dan ook met elkaar in verband en concretiseren deze samenhang in hun bespreking van de casuïstiek. De theorie wordt verduidelijkt met behulp van veel voorbeelden, vaak zelfs uitgeschreven lesfragmenten, uit de dagelijkse lespraktijk en opdrachten die aanzetten tot reflectie. Het boek is bedoeld voor leraren in de bovenbouw van het basisonderwijs, docenten in het voortgezet onderwijs en studenten van de lerarenopleiding.

Slim differentiëren : praktijkboek binnenklasdifferentiatie voor leerkrachten / Smets, Wouter. - Wommelgem: Van In, 2018. - 120 p.. - ISBN: 978-90-306-8810-5

Vindplaats Antwerpen: dg 5 slim

Als leerkracht word je vandaag in toenemende mate geconfronteerd met diversiteit in de klas, waardoor de nood aan binnenklasdifferentiatie groeit. Dat roept allerlei praktische vragen op: Wat doe ik met leerlingen die een basis missen? Hoe vermijd ik eindeloos tijdverlies tijdens remediëringssessies? Hoe zorg ik dat sterke leerlingen geen nadeel ondervinden van de focus op tragere leerlingen? Hoe vermijd ik chaos in de klas tijdens groepswork? Hoe stem ik instructies af op de instructiebehoefte van mijn leerlingen? Hoe realiseer ik mijn leerplan bij alle leerlingen? Of: hoe zorg ik dat alle leerlingen de eindtermen behalen? Hoe zorg ik dat snelle of geïnteresseerde leerlingen geprikkeld blijven? Hoe verkrijg ik een actieve leerhouding bij al mijn leerlingen? Dit boek reikt je een reeks inzichten aan om deze en andere vragen over binnenklasdifferentiatie op te lossen. Differentiatie helemaal onder de knie krijgen is geen makkelijke opdracht. Toch kan starten met binnenklasdifferentiatie laagdrempelig zijn. We verzamelen een reeks ideeën waarmee je zelf aan de slag kan, of je nu veel of weinig ervaring met differentiatie hebt. We delen ervaringen van leerkrachten die er al mee aan de slag zijn, en kijken ook open naar de voor- en nadelen van alle leerstrategieën die we voorstellen. Zo kun je als leerkracht verstandig inspelen op de verschillen in je klas en slim differentiëren.

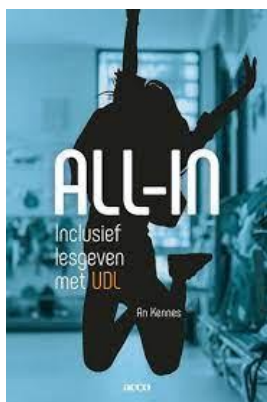
Binnenklasdifferentiatie in de praktijk : ieders leerkracht realiseren /

Struyven. - Leuven: Uitgeverij Acco, 2019. - ISBN: 978-94-6379-679-8.

Vindplaats Antwerpen: ro 6 binne

Vindplaats Turnhout: ro 6 binne

Binnenklasdifferentiatie in de praktijk maakt het haalbaar om ieders leerkracht te realiseren. Het boek zet je op weg met een stapsgewijze aanpak, creatieve tips en suggesties. Beschrijvingen uit de klaspraktijk in basisonderwijs en secundair onderwijs maken het differentiëren levensecht. Het BKD-leerkrachtmodel vormt de rode draad. Toch kan je elk hoofdstuk ook apart raadplegen. Zo laat dit boek ook differentiatie toe bij de lezer. Bedoeld voor leerkrachten (in opleiding) en begeleiders van pedagogisch-didactische processen op school.

All-in : inclusief lesgeven met UDL / Kennes. - Leuven: Acco, 2019. -

128 p.. - ISBN: 978-94-6379-266-0.

Vindplaats Antwerpen: ro 6 alli

Vindplaats Turnhout: ro 6 alli

Dit boek zoomt in op de methodiek van UDL, Universal Design for Learning. Deze methodiek vertrekt vanuit het idee van de diverse klasgroep, waarin elk kind zijn talenten en beperkingen heeft, soms ook een diagnose of label. Echter gaat het niet uit van specifieke maatregelen voor specifieke labels zoals autisme of dyslexie. UDL varieert veel breder in de manier van lesgeven zodat iedereen kan volgen, terwijl de leerkracht zich niet verliest in chaos. Het vertrekt vanuit drie vragen: waarom moet ik naar deze les komen (motivatie), wat kom ik er leren, en hoe verwerf en toon ik wat ik geleerd heb. Een eerste hoofdstuk gaat in op het toelichten van deze principes met heel wat concrete voorbeelden. In een tweede hoofdstuk wordt er specifiek ingegaan op het concreet inzetten van de methodiek in de praktijk, zoals het zorgcontinuüm, en concrete lessen. Het laatste hoofdstuk gaat tot slot nog verder in op het inzetten van UDL op schoolniveau, waar ook de ouders als partner besproken worden. Het boek is praktisch ingericht en vormgegeven, met veel concrete voorbeelden, en toegespitst op de Vlaamse onderwijssituatie.

Vol potentieel : krachtig lesgeven in diversiteit / Vantighem; Putte,

Van de. - Leuven: Acco, 2019. - 290 p.. - ISBN: 978-94-6379-268-4.

Vindplaats Antwerpen: ro 6 volp

Vindplaats Turnhout: ro 6 volp

Dit boek is een neerslag van de inzichten en het wetenschappelijk onderzoek uit het Potential-project. Potential wil de competenties van zowel ervaren als toekomstige leerkrachten versterken en inzetten op verbindende samenwerking tussen collega's, ouders en leerlingen in het creëren van inclusieve leeromgevingen. Het boek wil een antwoord bieden op veelgehoorde vragen uit het onderwijsveld: - Hoe creëer je als leerkracht een inclusieve leeromgeving? - Is inclusie een kwestie van attitude? - Wat kan je doen om de diversiteit in de klas te waarderen en te benutten? - Hoe ondersteun je leerkrachten in hun competentiegroei? - Hoe bouw je een krachtige samenwerking uit met collega's, leerlingen en ouders? - Wat is er nodig om alle

leerlingen vanuit hun volle potentieel te laten deelnemen in de klas? In elk hoofdstuk wordt expliciet de link gelegd met de praktijk door leerkrachten aan het woord te laten, lezers een blik te gunnen op een bepaalde klas- of schoolpraktijk, reflectievragen of doe-opdrachten mee te geven, aanbevelingen voor scholen of leerkrachten te formuleren, maar ook bijkomende inspiratie te bieden door te verwijzen naar literatuur of interessante websites of materialen.

Het Gender Doeboek voor scholen : op weg naar een genderinclusieve school voor primair en voortgezet onderwijs / Schers; Abels. - [S.l.]: Transgender Netwerk Nederland (TNN), 2020. Vindplaats Antwerpen: WBE 5.3.4 gend

Het GenderDoeboek voor Scholen geeft handvatten, weetjes en tips om genderdiversiteit te verwelkomen in de school. Het bestaat uit drie losse boekjes. 'School & Gender' is interessant voor schoolpersoneel in het algemeen, maar vooral voor de directie. Het gaat over genderinclusief onderwijs en richt zich op het creëren van een veilig schoolklimaat. 'Genderinclusiviteit in de klas' is gericht naar leraren en ander schoolpersoneel. Er worden algemene tips gegeven voor alle leraren rond het algemene taalgebruik van de leraar en voorbeelden en afbeeldingen die ze in een les gebruiken. Ook geeft het boek specifieke tips aan vakdocenten biologie en L.O. omdat deze vakken om extra sensitiviteit vragen. 'Praktische zaken regelen' gaat in op het genderinclusief maken van faciliteiten in de school zoals bijvoorbeeld geslachtsaanduiding in de leerlingenadministratie, maar ook de indeling van toiletten en kleedkamers.

Ieder kind kansrijk! Lesgeven aan leerlingen die opgroeien in armoede / Jensen, Eric; Kopmels, Dook; van Teunenbroek, José; Ververs, Jan . - Rotterdam : Bazalt [Uitgegeven door/bij] , 2020 . - 210 p. - ISBN-13 978-94-6118-290-6 Vindplaats Antwerpen: ro 1 iede

Kinderen die opgroeien in armoede leven vaak in een omgeving die weinig stimulerend is. Ze krijgen minder prikkels om hun talenten te ontdekken. Leraren kunnen een doorslaggevende rol spelen in het verkleinen van de kloof tussen arm en rijk, door op een rijke manier les te geven. Het centrale thema van dit boek is de ontwikkeling van de meest krachtige tool voor verandering: je mindset. Het is een krachtige en op onderzoek gebaseerde bron die alle tools bevat voor het ontwikkelen van 7 specifieke mindsets en bijbehorende strategieën die het verschil kunnen maken:

- de relatiemindset
- de prestatie mindset
- de positiviteitsmindset
- de rijk-groepsklimaat-mindset
- de cognitieve-verrijking mindset
- de betrokkenheidsmindset
- de wil-om-te-slagen-mindset

Achtergrondinformatie

Meertaligheid en onderwijs : Nederlands plus / Agirdag, Orhan; Kambel, Ellen-Rose. - Amsterdam: Boom, 2017. - 173 p.. - ISBN: 978-90-244-0666-1: 17,50 EUR
Vindplaats Antwerpen: ro 4 meer
Vindplaats Turnhout: ro 4 meer

Dit boek geeft de lezer op een laagdrempelige manier inzicht in de wetenschappelijke stand van zaken en het maatschappelijk belang van meertaligheid en meertalig onderwijs. Ook wordt er ingegaan op de mogelijke gevolgen van uitsluiting op grond van taal. Naast deze verdieping in de materie biedt deze publicatie ook praktische handvatten. Hoe kun je als docent de meertaligheid van je cursisten gebruiken zodat de uiteindelijke leeropbrengst groter wordt en, niet onbelangrijk, op zo'n manier dat ook iedereen in de klas gehoord wordt en succes kan ervaren? Ten slotte kan de lezer in dit boek veel good practices lezen. Er wordt natuurlijk al veel geëxperimenteerd met het inzetten van meertaligheid in het onderwijs. Welke initiatieven zijn er om scholen meertalig te maken en wat zijn de resultaten? Hierbij wordt gekeken naar de situatie van meertaligheid in Nederland, Vlaanderen, de voormalige Nederlandse Antillen, Suriname, kortom, overal waar het Nederlands de dominante schooltaal is. Dit boek is voornamelijk gericht op de onderwijsprofessionals (leerkrachten, schoolleiders, lerarenopleiders), beleidsmakers en ouders van meertalige kinderen.

Talen die de school in komen : kansen voor een multiculturele basisschool / Peters. - Tiel: LannooCampus, 2021. - 287 p.. - ISBN: 978-94-014-7356-9.
Vindplaats Antwerpen: ro 1 tale
Vindplaats Turnhout: ro 1 tale

Dit boek gaat over een positieve kijk op meertaligheid in basisscholen. Wat betekent de aanwezigheid van diverse thuistalen voor een schoolteam? Wat vraagt het van leerlingen om onderwijs te volgen in een taal die ze niet (volledig) beheersen? De auteur pleit ervoor meertalige leerlingen de ruimte te geven hun thuistaal te gebruiken en er zelfs beroep op te doen. Het boek geeft ook advies rond een zinvol taalbeleid op school. De afgedrukte downloads die de auteur bij het boek voorziet, zijn bij het boek ingesloten.

Die droom heb ik nog steeds : schoolloopbanen en levensverhalen van jongeren in een diverse samenleving / Terwel, Jan; Van de Koot-Dees, Danielle; Rodrigues, Rosa. - Antwerpen: Garant, 2018. - 222 p.. - ISBN: 978-90-441-3617-3: 25.50 EUR

Vindplaats Antwerpen: ro 1 died

Welke dromen hebben jongeren? Hoe verloopt hun schoolloopbaan? Welke factoren dragen bij aan het slagen? Waar liggende gemiste kansen en hoe kijken jongeren er zelf op terug? Dit is het verslag van een langdurig onderzoek onder 239 leerlingen van 10 tot 28 jaar. In dit onderzoek staan tien verhalen centraal van tien jongeren die rond hun 10de en rond hun 28ste jaar opnieuw werden geïnterviewd. Die gesprekken werden geanalyseerd naar een patroon van succesfactoren of struikelblokken. De omgeving, hulpbronnen en het schoolsysteem komen aan bod. Dit boek is geschreven voor iedereen die betrokken is bij onderwijs, onderzoek en begeleiding van jongeren.

Een andere kijk op diversiteit / Antrop-Gonzàles, René; Kavadias, Dimokritos ; Cetin, Özkan. - Leuven: Acco, 2013. - 114 p.. - ISBN: 978-90-334-9196-2: 20,00 EUR

Vindplaats Antwerpen: ro 1 ande

Tussen maart en december 2012 organiseerde de commissie Diversiteit en Gelijke Onderwijskansen van de Vlor een seminarierreeks over diversiteit en/in onderwijs. Verschillende sprekers, vanuit verschillende achtergronden en invalshoeken, presenteerden minder evidente en soms controversiële visies en methodes om de kansen op een succesvolle schoolloopbaan van leerlingen van diverse achtergronden te verbeteren. Deze publicatie bundelt al deze bijdragen: verhalen over scholen, leraren, ouders en leerlingen, cijfers en reflecties over afkomst en herkomst, over taal en identiteit en wat dat doet met iemands schoolloopbaan en hoe we er vanuit onderwijs kunnen op inspelen.

Superdiversiteit : hoe migratie onze samenleving verandert / Geldof, Dirk. - Leuven: Acco, 2018. - 230 p.. - ISBN: 978-94-6292-295-2: 23,35 EUR

Vindplaats Antwerpen: ge 02.4 supe

Deze geheel geactualiseerde editie van 'Superdiversiteit' toont hoe migratie, onderzoek naar en debatten over superdiversiteit in een stroomversnelling zitten. De vluchtelingen crisis versnelt de overgang naar een superdiverse samenleving. Maar ook als de vluchtelingenstroom morgen stilvalt, blijven Vlaanderen, Nederland of West-Europa in de 21ste eeuw immigratiesamenlevingen. De 21ste eeuw wordt dan ook een eeuw van superdiversiteit, met groeiende diversiteit in de diversiteit. Hoe verandert superdiversiteit onze samenleving? Hoe leven we samen in superdiversiteit? En stellen we de juiste vragen? De maatschappelijke debatten blijven nog te vaak steken in achterhoedegevechten en symbooldossiers zoals de hoofddoek. Dit boek verkent de overgang naar superdiversiteit. Het bevraagt de denkkaders van waaruit we de veranderingen

benaderen. Het gaat op zoek naar manieren om het potentieel van superdiversiteit beter tot zijn recht laten komen en de valkuilen te vermijden.

Van zondebok naar zebra : met Deep Democracy aan de slag op het werk, thuis en in de samenleving / Matheusen, Fanny. - Kalmthout: Pelckmans Pro, 2018. - 160 p.. - ISBN: 978-94-6337-147-6: 24,99 EUR
Vindplaats Antwerpen: WEL 3.5.2 vanz
Vindplaats Turnhout: WEL 3.5.2 vanz

Van zondebok naar zebra vertelt het verhaal van deep democracy, een methode met roots in het Afrikaanse continent waarbij geluisterd wordt naar de minderheidsstem. De zondebok, die anders wordt weggezet als de rare, diegene die tegenstribbelt of lastig is, wordt via deze methode een bron van wijsheid. Ieder van ons is immers een zebra, met zijn eigen uniek strepenpatroon en een persoonlijke inbreng in ieder debat. De uitdaging is dus om die veelheid van stemmen te verenigen zonder te verzanden in flauwe compromissen of zakelijke bemiddelingspogingen. Met een set eenvoudige tools en een rijke filosofische onderbouw helpt Van zondebok naar zebra de lezer op weg om aan de slag te gaan met deep democracy. Je leert hoe je de methode kan toepassen in je rol als teamleider, CEO, ouder, coach, procesbegeleider, leerkracht, jeugdwerker of activist. Al snel zal je voelen dat de methode je een nieuwe kijk geeft op onze wereld in verandering. Het boek gaat vergezeld van een doosje met 30 tools die inclusieve besluitvorming, het luisteren naar de stem van de minderheid en conflictresolutie kunnen bevorderen.

Met nieuwe ogen : meervoudig kijken en verbinden in het sociale domein / Dries, Marian; van Endt-Meijling, Martha. - Bussum: Uitgeverij Coutinho, 2018. - 461 p.. - ISBN: 978-90-469-0581-4: 37,50 EUR

URL: <http://www.coutinho.nl/metnieuweogen5>

Vindplaats Antwerpen: ge 02.4 metn

Vindplaats Turnhout: ge 02.4 metn

Cultuurverschillen komen niet alleen voor tussen mensen uit verschillende landen of religies, maar ook tussen mensen van verschillende leeftijd, sekse of geaardheid. Om met al deze mensen te kunnen werken, is het belangrijk dat professionals kennis hebben van diversiteitbenaderingen en van superdiversiteit als nieuwe maatschappelijke realiteit. Bovendien moeten ze zich een bepaalde basishouding eigen maken: 'met nieuwe ogen' leren kijken naar hun werkomgeving. In twee delen beschrijft 'Met nieuwe ogen' de belangrijkste informatie over het omgaan met cultuurverschillen binnen het sociale domein. Het boek zet aan tot kritisch reflecteren op het eigen denken en handelen rondom diversiteitsissues. Praktijksituaties en videomateriaal verhelderen hoe diversiteit zich bij en tussen mensen kan voordoen en hoe een professional daar verbindend mee kan werken. Het eerste deel is gericht op de ontwikkeling van meervoudig kijken. Het tweede deel biedt een handelingskader voor meervoudig verbinden. Dit kader is gebaseerd op vijf pijlers: cultuursensitief exploreren, intercultureel communiceren, verbinden vanuit empowerment, zingevend werken en samenwerken aan een inclusieve samenleving. Elk hoofdstuk begint met een typerende praktijksituatie, gevolgd door theorie en leeractiviteiten. De theorie is verrijkt met aansprekende voorbeelden en online videomateriaal. Het boek is geschreven voor studenten van sociale studies, maar kan ook

gebruikt worden door professionals, bijvoorbeeld in Communities of Practice. Het boek biedt een gedegen voorbereiding op het diversiteitbewust werken met individuen, groepen en gemeenschappen. Daarnaast kan het gebruikt worden ter voorbereiding op stages en werksituaties in het buitenland (internationalisering).

Zonder wrijving geen glans : identiteit en waarden op school /

Loobuyck, Patrick; Scheffer; Sieckelinck; Ang; Matheusen; Roi, Le; Benhaddou. - Tielt: Lannoo Campus, 2020. - 182 p.. - ISBN: 978-94-014-6897-8.

Vindplaats Antwerpen: ro 3 zond

De culturele en etnische achtergrond, waardenbeleving en levensbeschouwing gaan als maar meer deel uitmaken van het maatschappelijk debat en dus ook van het debat over onderwijs. Omgaan met verschillen tussen leerlingen onderling en tussen leerlingen (en hun ouder) en leraren, de plaats van levensbeschouwing en zingeving in onderwijs, burgerschapsvorming en omgaan met radicalisering: het zijn stuk voor stuk vraagstukken die het Vlaams onderwijs uitdagen. De rol van de leraar is daarbij essentieel. Een denkgroep binnen de VLOR reflecteerde over het omgaan met verschillen op vlak van culturele, etnische en levensbeschouwelijke identiteit op school en in de klas. De denkgroep legde drie centrale vragen voor aan experts en onderzoekers in Vlaanderen en Nederland: - Met welke spanningen op het vlak van culturele, etnische en/of levensbeschouwelijke identiteit worden verschillende onderwijsactoren (leraren, schoolleiders, ander onderwijspersoneel, leerlingen en ouders) in het dagelijkse leven op school geconfronteerd? - Op welke manier gaan verschillende onderwijsactoren om met die spanningen in hun onderwijs- en klaspraktijk? - Welke oriënterende richtingwijzers kunnen we formuleren voor leraren en scholen om met die spanningen om te gaan? Hoe kunnen we leraren een houvast bieden om in gespannen situaties te blijven staan en een onderwijspedagogische houding aan te nemen? Dit resulteerde uiteindelijk in dit boek dat uit twee delen bestaat. In het eerste deel geven experts vanuit hun eigen invalshoek een antwoord op de drie centrale vragen. Het tweede deel bevat de praktijkwijzer om leraren een richting te geven om met die spanningen om te gaan en enkele realistische casussen waarop die praktijkwijzer toegepast wordt.

Erken de ongelijkheid : de kracht van diversiteit in onderwijsteams /

Bijlsma; Keyser. - Huizen: Pica, 2021. - 112 p.. - (Leiderschap in de onderwijspraktijk; 2021: 1). - ISBN: 978-94-93209-21-3.

Vindplaats Antwerpen: ro 1 krac

Dit boek is een pleidooi voor het benutten van uiteenlopende leraarvaardigheden in het onderwijs. Meer variatie in functies biedt mogelijkheden om de school een stabiele basis van kwaliteit te geven. Dit komt het leren van leraren en het leren van leerlingen ten goede en versterkt dus de onderwijskwaliteit op een school. Toonaangevende onderwijsexperts geven hun visie op dit onderwerp. Zij benadrukken vanuit hun expertise, ervaringen en kennis de kracht van diversiteit in onderwijsteams. Zij gaan daarbij in op de vragen rondom het erkennen van ongelijkheid en de inzet van anders opgeleide leraren in de school. Ze zijn kritisch, schrijven harde statements over het huidige onderwijs en prikkelen de lezers na te denken over hun eigen schoolorganisatie.

Documentatiecentrum Atlas Antwerpen

Carnotstraat 110
2060 Antwerpen
03 338 71 60

docatlas@provincieantwerpen.be

Documentatiecentrum Atlas Turnhout

Grote Markt 44
2300 Turnhout
014 72 40 20

docatlasturnhout@provincieantwerpen.be